

สรุปประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนเครื่องมือในการคัดกรอง

และแนวทางการจัดบริการสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

วันที่ 15, 16, 17, 26 พฤศจิกายน 2564 ณ ห้องประชุมกรมอนามัย และผ่านระบบการประชุมทางไกล

.....
ผู้เข้าประชุม ณ กรมอนามัย

1. ทพญ.วรางคณา เวชวิธิ	ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข
2. ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอรัญญา	สำนักทันตสาธารณสุข
3. ทพ.พูลพฤกษ์ โสภารัตน์	สำนักทันตสาธารณสุข
4. ทพ.เพิ่มรัตน์ะ ศรีระเทวิน	สำนักทันตสาธารณสุข
5. ทพ.พงศธร จินตกานนท์	สำนักทันตสาธารณสุข
6. ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินท์	สำนักทันตสาธารณสุข
7. นางสาวเนริศา เอกปัสชา	สำนักทันตสาธารณสุข
8. นางสาวมณัญญา เรือจิตร	สำนักทันตสาธารณสุข
9. นายกลวัชร ปาวงค์	สำนักทันตสาธารณสุข
10. นางสาวชนิกา โตเลี้ยง	สำนักทันตสาธารณสุข
11. นายอรรถพล คงมาก	สำนักทันตสาธารณสุข
12. นายทรงพล คำนึ่งเกียรติวงศ์	สำนักอนามัยผู้สูงอายุ

ผู้เข้าประชุม ผ่านระบบการประชุมทางไกล

วันที่ 15 พฤศจิกายน 2564	บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานทันตสุขภาพผู้สูงอายุ จากหน่วยงานระดับเขตสุขภาพ จังหวัด และหน่วยบริการในพื้นที่ จากเขตสุขภาพที่ 1, 2, 3 และกรุงเทพมหานคร
วันที่ 16 พฤศจิกายน 2564	บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานทันตสุขภาพผู้สูงอายุ จากหน่วยงานระดับเขตสุขภาพ จังหวัด และหน่วยบริการในพื้นที่ จากเขตสุขภาพที่ 4, 5, 6
วันที่ 17 พฤศจิกายน 2564	บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานทันตสุขภาพผู้สูงอายุ จากหน่วยงานระดับเขตสุขภาพ จังหวัด และหน่วยบริการในพื้นที่ จากเขตสุขภาพที่ 7, 10, 11
วันที่ 26 พฤศจิกายน 2564	บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานทันตสุขภาพผู้สูงอายุ จากหน่วยงานระดับเขตสุขภาพ จังหวัด และหน่วยบริการในพื้นที่ จากเขตสุขภาพที่ 8, 9, 12

พิธีเปิดการประชุม โดย ทพญ.วรางคณา เวชวิธีย์ ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข

กล่าวรายงานการประชุม โดย ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอรัญญา หัวหน้ากลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยทำงาน และผู้สูงอายุ

การประชุมสัมมนาที่ทักสุขภาพผู้สูงอายุผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ขับเคลื่อนงาน เพื่อเป็นเครื่องมือเชื่อมต่อระหว่างภาคประชาชนและบุคลากร ซึ่งเป็นช่องทางหรือวิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในวิถีชีวิตปัจจุบัน ที่จะทำให้ประชาชนรู้สถานะสุขภาพ ความเสี่ยงของตนเอง ใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ ทั้งระบบการคัดกรองตนเอง ให้รู้สถานะสุขภาพตนเองเบื้องต้น เข้าข้อมูลองค์ความรู้ เพื่อการดูแลตนเอง รวมถึงระบบการนัดหมาย และบุคลากรก็สามารถเห็นข้อมูลทั้งในเชิงพฤติกรรมและสภาวะสุขภาพของประชาชนในภาพรวมได้ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อเพื่อจัดการข้อมูลในการวางแผนดูแลที่เหมาะสมยิ่งขึ้น การใช้เทคโนโลยีก็เป็นทิศทางการทำงานในประเทศ ซึ่งผู้สูงอายุในยุคใหม่ คาดว่าในอนาคตหากมีการใช้งานที่ครอบคลุมเพิ่มขึ้น จะเกิดการดูแลที่ครบวงจรยิ่งขึ้น

ชี้แจงทิศทางการขับเคลื่อนงานทันตสุขภาพในผู้สูงอายุ

โดย ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอรัญญา หัวหน้ากลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยทำงานและผู้สูงอายุ

ปัจจุบันประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ โดยมีประชากรสูงอายุในอาเซียนกว่า 70 ล้านคน หรือร้อยละ 10.6 ของประชากรอาเซียนทั้งหมด โดยสภาวะสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตและคุณภาพชีวิตโดยตรงคือประเด็นปัญหาการสูญเสียฟัน ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุตอนต้น มีฟันแท้เฉลี่ย เหลือเพียง 18 ซี่/คน และลดลงเหลือไม่ถึง 10 ซี่ ในช่วงวัยสูงอายุตอนปลาย

ในปี 2564 จากข้อมูลผลการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย ผู้สูงอายุมีฟันใช้งาน 20 ซี่ หรือ 4 คู่สุขภาพรวมประเทศอยู่ที่ร้อยละ 68.8 จากเป้าหมายร้อยละ 70 แต่ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความครอบคลุมของการตรวจช่องปาก ยังพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าถึงและได้รับการตรวจช่องปากมีน้อยมาก ในภาพรวมทั้งประเทศมีเพียงร้อยละ 23.5 หรือประมาณ 2.1 ล้านคน นอกจากนี้ ในผลผลิตกระบวนการที่ผ่านมา เพื่อมุ่งให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการส่งเสริมป้องกันตามความจำเป็น ก็ยังมีน้อยเพียงร้อยละ 12.1 และเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลความรู้หรือกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ซึ่งที่ผ่านมาก็พบ GAP จากสถานการณ์ที่เป็นข้อจำกัดในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ ที่เป็นกลุ่มเปราะบาง ส่งผลต่อการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในชมรม รวมถึงการเข้ารับบริการในสถานบริการโดยตรง

ทั้งนี้ที่ผ่านมา ได้มีการขับเคลื่อนส่งเสริมความรู้การดูแลสุขภาพช่องปาก ทั้งรูปแบบสื่อ infographic และคลิปวิดีโอ รวมถึงกิจกรรมเชิงกระตุ้นการมีส่วนร่วม ซึ่งมีเป้าหมายคือผู้สูงอายุ ก่อนวัยสูงอายุ หมายรวมไปถึงผู้ดูแล ผ่านช่องทางสื่อสารออนไลน์ ใน Platform Facebook และ Line Official Account ‘ฟันยังดี’ ตั้งแต่ปี 2563 และดำเนินการต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน

สำหรับปี 2565 แผนการดำเนินงานภายใต้การดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุแบบไร้รอยต่อ โดยบูรณาการร่วมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ทั้งผ่านระบบ LTC และ Preventive LTC ร่วมกับภาคีทั้งในระดับ Cluster กรมอนามัย และภาคีที่เกี่ยวข้องภายนอก โดยมีกิจกรรมดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลความรู้ กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก

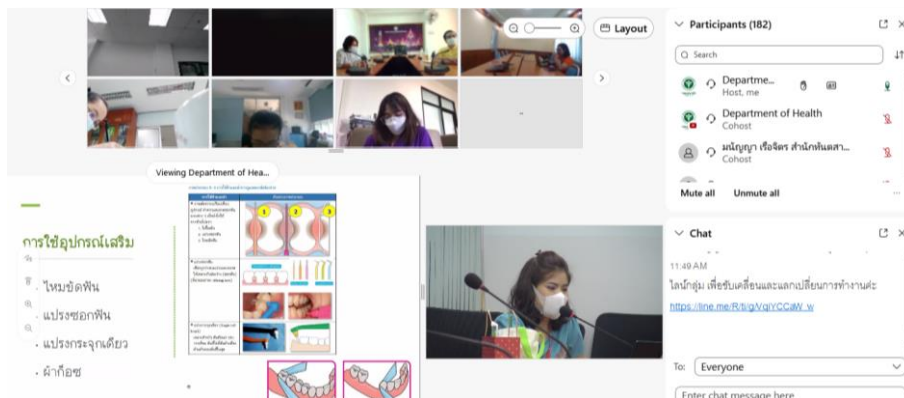
- รณรงค์นโยบาย 80 ปี ฟันดี 20 ซี
  - ผ่านการขับเคลื่อนในเวทีประกาศเจตนารมณ์
  - ผ่านกิจกรรมประกวดคลิปผู้สูงอายุฟันดี (กระตุ้นกิจกรรมเชิงสังคมออนไลน์ในชมรมผู้สูงอายุ/Re-Opening ชมรมผู้สูงอายุ)
- ขับเคลื่อนการใช้เครื่องมือเพื่อการคัดกรองสุขภาพช่องปากด้วยตนเองในภาคประชาชน
- พัฒนาสื่อดิจิทัลในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้สูงอายุที่มีความต้องการพิเศษ

2. เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการ/นวัตกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก

- ขับเคลื่อนและขยายพื้นที่การใช้เครื่องมือคัดกรองและแนวทางการจัดบริการฯ
- พัฒนาศักยภาพทันตบุคลากรและคุณภาพบริการในคลินิกทันตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ
- พัฒนาระบบการเฝ้าระวังและฐานข้อมูลการกำกับติดตาม
- จัดทำกรอบแนวทางการประเมินผลแผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย

การจัดบริการทันตกรรมป้องกันในผู้สูงอายุ

โดย ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินท์ สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

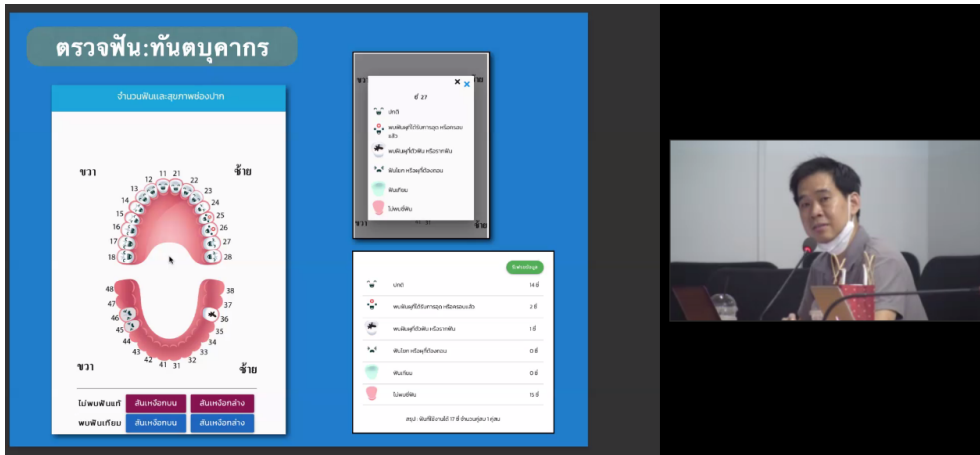

เอกสารประกอบการประชุม:

<https://drive.google.com/file/d/1CmBK0mq9UZOyJBMl0ERAH7-owBGVchjL/view?usp=sharing>

การขับเคลื่อนการใช้สมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ (Digital Blue Book) ในการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก และวางแผนจัดบริการด้านทันตสุขภาพ

โดย ทพ.พุลฤกษ์ โสภารัตน์ สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

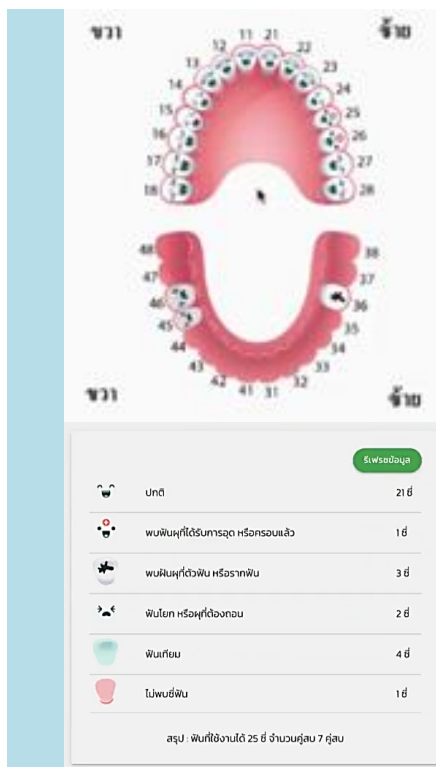

กลยุทธ์สำคัญ

1. ส่งเสริมให้ประชาชนคัดกรอง ค้นหาความรู้และจัดการตนเองเบื้องต้นได้อย่างเหมาะสม
2. จัดบริการดูแลที่ครอบคลุมรักษา ฟันฟู ป้องกันและส่งเสริมให้มีสุขภาพช่องปากที่ดีต่อเนื่อง

การตรวจช่องปาก โดยทันตบุคลากร

- ลงชื่อเข้าใช้ที่เป็น User ของบุคลากรเท่านั้น หากเป็นประชาชน จะไม่สามารถเข้ามาที่หน้าการตรวจฟันได้

- เมื่อเข้าระบบ Part การตรวจฟัน ระบบจะแสดงค่าเริ่มต้น (default) เป็นผลปกติ ให้อัตโนมัติ ให้เจ้าหน้าที่ตรวจและลงข้อมูลการตรวจฟันรายซี่ และระบบจะบันทึกข้อมูลอัตโนมัติ (การตรวจฟันเพื่อการดูแลและจัดบริการ ไม่ใช่การ Survey)

- ระบบจะประมวลผลและแสดงข้อมูลรายงานสถานะช่องปากให้ทันทีหลังการบันทึกข้อมูล

เอกสารประกอบการประชุม:

<https://drive.google.com/file/d/1NGtzn903V6HyO45t9m4D7Gp0xabVgA6I/view?usp=sharing>

การขับเคลื่อนการใช้สมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ (Digital Blue Book) ในการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก และวางแผนจัดบริการด้านทันตสุขภาพ

โดย ทพ.พงศธร จิตกานนท์ สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

การประกวดคลิปวิดีโอ หัวข้อ 'พลังผู้สูงวัย ... ใส่ใจดูแลช่องปาก'

คุณสมบัติของผลงาน

- คลิปวิดีโอความยาวไม่เกิน 2 นาที
- ขอบเขตของเนื้อหา: หลังของการรวมตัวกันของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมหรือดูแลสุขภาพช่องปากร่วมกัน (เช่น การทำความสะอาดช่องปาก การดูแลสุขภาพช่องปาก การบริโภคอาหารที่ต่อฟันและช่องปาก นวัตกรรมเกี่ยวกับการดูแลช่องปาก เป็นต้น)
- ไม่จำกัดเทคนิคและนวัตกรรมในการถ่ายทำ รวมถึงรูปแบบวิธีการนำเสนอ
- เป็นไปตามมาตรการป้องกันผลกระทบของ COVID-19

กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยทำงานและผู้สูงอายุ สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย

ประเภท	จำนวน	เงินรางวัล (บาท) (ต่อรางวัล)
1. รางวัลชนะเลิศ	1	10,000
2. รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 1	1	8,000
3. รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 2	1	5,000
4. รางวัลชมเชย	10	1,000
5. รางวัล popular vote	1	3,000

Time line การส่งสมัคร

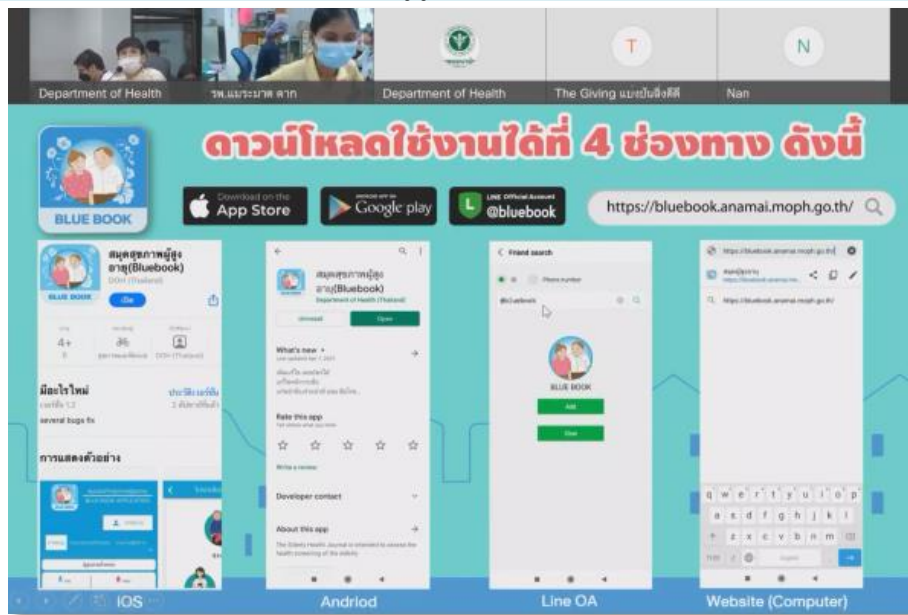
- รับสมัครและส่งผลงาน: ภายใน 15 มีนาคม 2565
- ประกาศรายชื่อผู้ผ่านเข้ารอบตัดสิน: 29 มีนาคม 2565
- เปิดโหวต popular vote: 29 มีนาคม – 4 เมษายน 2565
- ประกาศผลการตัดสินและพิธีมอบรางวัล: 7 เมษายน 2565 (ถ่ายทอดผ่านช่องทางออนไลน์)

เอกสารประกอบการประชุม:

<https://drive.google.com/file/d/1VUtgttXdxmKqSkLafEmAXWO3Sdn5qXMS/view?usp=sharing>

การเข้าใช้งานบันทึกข้อมูลและระบบรายงาน สมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุดิจิทัล (Digital Blue book)

โดย นายทรงพล คำนึ่งเกียรติวงศ์ สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย

เอกสารประกอบการประชุม:

https://docs.google.com/presentation/d/1u89oSl94JUH2zxxH0rcLzGa_XlG1A2RP/edit?usp=sharing&oid=112971156612676729177&rtpof=true&sd=true

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

การดำเนินงานตามแนวทางการขับเคลื่อนการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในพื้นที่

ประเด็นคำถามสำคัญ

Q	การลงทะเบียน/นำเข้าข้อมูลผู้สูงอายุอย่างไรได้บ้าง
A	สามารถนำเข้าได้ 2 แบบ คือ 1. นำเข้าแบบรายบุคคล ซึ่งสามารถนำเข้าการลงทะเบียนข้อมูลผู้สูงอายุได้ทั้งเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริการ หรือภาคประชาชน โดย อสม.หรือผู้สูงอายุเอง 2. นำเข้าเป็นก้อน โดยใช้ Template excel ที่แนบให้โหลดไว้ในระบบ
Q	แล้วถ้าเป็นประชากรจากพื้นที่อื่น มาในเขตพื้นที่เรา เราต้องลงทะเบียนใหม่ หรือ แจ้ง รพ.เดิมของประชากรให้ย้ายข้อมูลมา
A	สามารถใช้ function การสแกนเพื่อให้บริการได้
Q	การย้ายหน่วยการรับบริการของผู้สูงอายุ ต้นทางหรือปลายทางเป็นผู้ย้ายครับ
A	เจ้าหน้าที่สามารถส่งข้อมูลแจ้งย้ายหน่วยงานในระบบได้ โดยเลือกจังหวัด-อำเภอ-หน่วยงาน ที่ต้องการย้าย ซึ่ง Admin ที่อำเภอปลายทาง/สสอ. ของพื้นที่จะเป็นผู้กดอนุมัติ รวมถึงผู้สูงอายุก็นำส่งข้อมูลแจ้งย้ายพื้นที่ได้เช่นเดียวกัน
Q	ในการประเมิน ผสอ.จะมีการประเมินหลายด้าน เราต้องประเมินทุกด้าน หรือ ประเมินแค่ปัญหาสุขภาพช่องปาก
A	เพื่อการทำฐานข้อมูลที่สมบูรณ์ เป็นประโยชน์กับทั้งผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนการดูแล จำเป็นต้องประเมินให้ครบ 9 ด้าน ส่วนการประเมิน ด้านทันตฯ จะมี 2 ลักษณะคือ 1. การคัดกรองโดยตัวผู้สูงอายุเอง (จนท.ก็ประเมินให้ได้) 2. การตรวจประเมินช่องปาก (รายชื่อ) โคนทันตบุคลากร เจตนากรณีในการใช้เครื่องมือ ส่วนสำคัญคือ ต้องการให้ผู้สูงอายุสามารถคัดกรองตนเองเบื้องต้นได้ ในส่วนแรกคือ ข้อ 9 กลุ่มอาการด้านสุขภาพช่องปาก (ภายใต้การคัดกรอง 9 ด้าน) ส่วนที่ 2 คือประเมินช่องปากและการกลืน
Q	สสจ.สามารถเพิ่มข้อมูลผู้สูงอายุได้ใหม่และต้องรอให้ใครยืนยันผู้สูงอายุที่เราบันทึกหรือไม่
A	เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด/สสจ. เป็น Admin ระดับจังหวัด จะไม่มีฟังก์ชัน ในการเพิ่มรายชื่อผู้สูงอายุ แต่จะเน้นในการกำกับติดตาม ดูรายงานข้อมูล
Q	ข้อมูลพฤติกรรมพึงประสงค์ จะเลือกอย่างไรให้ไม่ซ้ำซ้อนกับ H4U
A	กำลังเชื่อมฐาน H4U มาใช้ใน BB ทั้งหมด โดยในปี 65 จะไม่มีการใช้ข้อมูลพฤติกรรมพึงประสงค์จาก H4U แล้ว
Q	การลงข้อมูลใน Blue Book มีกำหนดระยะเวลาในการประมวลผลหรือไม่
A	ข้อมูลแสดงผลแบบ Real time ระบบจะ Update ข้อมูลอยู่ตลอดเวลา
Q	ถ้าลงข้อมูลครั้งแรกใน Blue Book เราสามารถลงซ้ำเพื่อแก้ไขข้อมูลอีกครั้งได้หรือไม่ และจะส่งผลในการประมวลผลจากข้อมูลเดิมหรือไม่
A	ระบบจะประมวลผลแบบ Time Stamp แสดงผลที่มีการแก้ไขและบันทึกครั้งล่าสุด

ข้อเสนอแนะ

1. ระบบข้อมูลและแสดงผลรายงาน

- ระบบควรสามารถนำข้อมูลเชื่อมกับ hosxp ได้โดยง่าย หรือระบบส่งรายงาน 43 แฟ้ม เพื่อลดการใช้แบบบันทึก ลดการทำงานซ้ำซ้อน ถ้าพัฒนา Application ให้เชื่อมและสอดคล้องกับระบบ HDC ได้ด้วย จะทำให้เห็นภาพรวมทั้งประเทศ
- ในระบบแสดงผล หากผู้ใช้งานโดยประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลตนเอง หรือ ผลประเมิน แสดงว่าผู้สูงอายุมีความผิดปกติในช่องปาก เช่น ปวดฟัน ฟันโยก หรือ ฟันเทียมมีปัญหา ให้ระบบแจ้งเตือน/โชว์กระพริบ ที่ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุนั้นมีความต้องการความช่วยเหลือ โดยระบบกรองข้อมูลและรวมแสดงผลที่จุดเดียว เจ้าหน้าที่ไม่ต้องกดเข้าไปดูในข้อมูลรายบุคคลก็สามารถเห็นได้

2. การใช้เครื่องมือในภาคประชาชน

- บริบทของผู้สูงอายุในเขตเมือง และเขตชนบทแตกต่างกัน ผู้สูงอายุต่างอำเภอ ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบได้ เช่น ไม่มีอินเทอร์เน็ต ไม่มี smartphone เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นความท้าทายต่อการเจาะกลุ่มนี้ให้เข้าถึงการใช้เครื่องมือได้

3. ข้อเสนอต่อการพัฒนาเครื่องมือ

- ในอนาคตหากมีพัฒนา Application ให้สามารถใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลโดยไม่ต้องใช้สัญญาณอินเทอร์เน็ต อาจเป็นรูปแบบการกรอกข้อมูลไว้ในระบบ แล้วสามารถเชื่อม/โหลดข้อมูลภายหลังได้ จะเอื้อต่อการทำงานของชุมชนที่อยู่พื้นที่ห่างไกล /ชนบท ได้มาก
- อยากให้มีการพัฒนา Application ที่สามารถลงข้อมูลการตรวจฟันและพฤติกรรมสุขภาพได้ทุกกลุ่มอายุ และไม่ซ้ำซ้อนกับ H4U

สรุปประเด็นเสนอแนะและชี้แจงแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป

1. ขอความร่วมมือพื้นที่ คัดกรองผู้สูงอายุอย่างน้อยร้อยละ 10 ของผู้สูงอายุในพื้นที่: 200 คน
2. ผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงเข้าถึงบริการทันตกรรม
3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้อีกครั้งหลักการนำเครื่องมือไปใช้ในพื้นที่ 6 เดือน

มัญญา เรือจิตร
บันทึกการประชุม